

GEN ȘI ANTIGEN ÎN MASS-MEDIA POSTTRADIȚIONALĂ

GENDER AND ANTIGEN IN POST-TRADITIONAL MASS-MEDIA

CZU: 305-055.34/36:070

Mihail GUZUN,
doctor în filologie,
conferențiar universitar,
Universitatea de Stat din Moldova
ORCID -0000-0002-0532-187X
msguzun@gmail.com

Mai întâi – câteva explicații referitoare la titlu. S-ar părea că termenul *antigen* nu e folosit la locul potrivit. Or, dacă am consulta DEX-ul online, ne-am putea lesne convinge că prin acest cuvânt ar trebui să înțelegem o „substanță de natură proteică, determinând, la introducerea în organism, apariția unui anticorp”. În cazul nostru termenul *antigen* l-am folosit într-o interpretare mai liberă, poate nepermisă, cu sensul de gen ziaristic, realizat într-o variantă, cu încălcarea normelor și recomandărilor susținute de majoritatea teoreticienilor și celor implicați direct în practica jurnalistică.

De fapt, noțiunea de *antigen* este cunoscută în știința literară de mai mult timp și chiar supusă cercetării [1, 148-151]. Dar iată cum explică natura antigenului *per ansamblu* Gary Morson, autorul cărții „Granițele genului” (1981): „Un soi aparte de gen literar..., care mai este numit și gen parodie și se caracterizează, în primul rând, printr-o corelare a formelor, mostrelor lui cu anumite tradiții specifice și, într-al doilea rând, printr-o garnitură de mijloace convenționale de interpretare. Specificul antigenului constă în faptul că el presupune instalarea unor relații parodistice între textele antigen cu operle și tradițiile unui alt gen, al celui

luat în derâdere” [2]. (Exemplul clasic este romanul *Don Quijote de la Mancha* de Cervantes).

Teoria genurilor, așa cum am considerat noi până odinioară, este un principiu de ordine: ea clasifică jurnalismul/ jurnalistica nu în funcție de timp și de loc sau de limba vorbită, ci în funcție de anumite tipuri specifice de organizare sau de structuralizare a scrierilor jurnalistice.

Așa-numita școală sovietică de jurnalism și-a propus să definească genurile după criteriul funcțional. Din acest punct de vedere au fost identificate doar genuri informative, genuri analitice și genuri publicistico-literare. Această modalitate de cercetare și clasificare a materialelor jurnalistice a fost suplimentată cu timpul și cu alte criterii de evaluare, cum ar fi: subiectul cunoașterii, modul de reflectare a obiectului, natura resurselor literare și vizuale etc.

Folosirea tot mai multor și mai multor criterii au condus în cele din urmă la complicarea și estomparea granițelor genurilor.

În acest context prezintă interes observațiile filosofului, criticului literar, fondatorului programului estetic al realismului în literatura rusă Vissarion Belinsky: „Arta, pe măsura apropierii de una din granițele sale, pierde treptat câte ceva din esența sa, absorbind din esența domeniului proximal, așa că în locul unei linii de demarcare apare o zonă, care împacă ambele părți” [3, 805].

Rezultatele unui studiu întreprins de un grup de cercetători ai Centrului de Lingvistică romanică și Analiza discursului și ai Catedrei de Jurnalism de la Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca ne confirmă, că noțiunea de gen (jurnalistice) nu și-a găsit încă o definiție univocă, problemele pe care le ridică definirea conceptului de gen fiind următoarele: 1) O primă cauză o constituie marea diversitate a genurilor, care decurge din diversificarea progresivă a practicilor discursive de-a lungul timpului; 2) O altă problemă o constituie tocmai varietățile diacronice pe care le cunoaște inevitabil genurile de discurs... Caracterul istoric și cultural al genurilor de discurs este unanim recunoscut; 3) O obiecție frecvent ridicată de adversarii conceptului de gen este „amestecul genurilor”, una și aceeași operă literară fiind adesea tributară mai multor genuri... Tot mai des este utilizată noțiunea de *genuri sintetice*, cuvântul *gen* este substituit prin termenul *format*; 4) Atât creațiile li-

terare cât și producțiile mediatice țin în permanență să depășească canoanele unui gen, atitudine transgresivă, considerată ... drept condiția fundamentală a unei opere de valoare...5) O altă dificultate pe care o ridică definirea conceptului de gen pare să rezide în chiar natura duală a acestei categorii, dualitate care generează inevitabil tensiuni interne. ...Genurile sunt niște „convenții” ...cu anumite reguli, sunt orientate „spre viitor și inovație”, care „tind să deplaseze” regulile [4, 22-29].

Autonomia jurnalistică, susținută cu atâta pasiune de jurnaliștii practicieni, dar și de cercetătorii sectorului mediativ, iată că se transformă într-un mit și mulți dintr-acei care au promovat-o, renunță la perspectiva de a construi un sistem unic al genurilor și de a elabora o tipologie unică a acestora. Pentru a ne convinge de aceasta, e suficient să facem cunoștință cu studiile și manualele de jurnalism din diferite țări, dar chiar și din aceeași zonă teritorială.

Devine tot mai evident și mai frecvent „amestecul” dintre informație și opinie. Iată că două genuri, considerate „de informare”, - reportajul și interviul, - sunt tratate și ca genuri ce pot induce opinii. Bunăoară, prezentarea faptelor în reportaj poate impune o imagine a realității, a unei stări generale de lucruri și poate crea opinii. Nu e cazul să amintim, în această ordine de idei, de interviu. (De altfel, la facultatea noastră a fost realizată și susținută public o teză de doctorat în 2007 (autor Dorel Cosma) tocmai despre „apropierea” interviului de genurile analitice [5].

În studiile asupra jurnalismului din ultimii ani se accentuează tot mai insistent asupra ideii că presa actuală se distanțează tot mai mult de normele recomandate de tradiția jurnalistică, adică de practica de odinioară, ea, caracterizându-se printr-o prezență masivă a genurilor hibride, prin sincretismul și amestecul genurilor. Cauzele acestor tendințe sunt transformările din domeniile social și politic, modificarea mentalităților (în special, prin dorința de a te detașa de politica excesivă, dacă e să ne referim la situația de la noi) și influențele exercitate de alte media [4, 71].

Dacă ar fi să prognozăm evoluția genurilor într-o perspectivă mai apropiată, probabil, că ar trebui să ne solidarizăm cu unii cercetători și experți, cum ar fi, bunăoară, V.Gatov [6], precum că jurnalismul ca atare devine unul tot mai pronunțat „de rețea”, iar competența de bază

a autorului nu se rezumă doar la capacitatea de a se isprăvi bine cu „munca de autor” (text, interviu, video și imagine foto), dar și să monteze cu multă iscusință toate aceste elemente ce țin de diferite genuri într-o pânză (istorie) unică, care să genereze o reacție de „storytelling”. Adică, o istorie care trebuie povestită (to tell the story – storytelling), dar povestită într-o formă nouă, cu utilizarea textului, imaginii video, fotogarfiei, cu prezentarea orală. Cu alte cuvinte, eforturile de creație se ridică la un nou nivel.

Referințe:

1. A se vedea, bunăoară, în acest sens, articolul «Жанры» и антижанры, autor: Tatiana Davâdova, în *Literaturnaia ucbeba*, 2002, nr.3.
2. <http://chalikova.ru/g-morson-graniezyi-zchanra.html> [Accesat 22.11.2022].
3. Белинский, В. *Избранные сочинения* в 3-х томах. Москва: Госполитиздат, 1948, Т.3.
4. Mai detaliat vezi: *Gen, text și discurs jurnalistic. Tipologia și dinamica genurilor în presa scrisă românească și franceză* // Ligia Stela Florea (coordonator), Ion Maxim Danciu, Andra Teodora Catarig, Andreea Mogoș, Iulia Mateiu, Aura Ghergeș. București: Tritonic, 2011.
5. *Vezi*: Cosma, Dorel. *Tendențe ale evoluției interviului în presa contemporană*: Autoreferat al tezei de doctorat. Chișinău:USM, 2007.
6. *Vezi*: Gatov, Vasily. *Будущее журналистики*: www://academia.edu/24844948. [Accesat 22.11.2022].